

ХУДОЖНЬО-ІДЕЙНА ВИРАЗНІСТЬ КНИЖКОВИХ ОРНАМЕНТІВ

(Анотація).

Проводжена більшовицькою партією ленінсько-сталінська політика в галузі радянського мистецтва, яка забезпечує неупинний його розвиток в інтересах народу, в інтересах неухильного руху вперед — до комунізму, вимагає від оформлення радянської книжки високої художньої якості і нерозривно зв'язаного з нею глибокого ідейного змісту, прийнятого інтересами народу, осяяного найпрогресивнішими ідеями комунізму.

У художньому оформленні книжки орнамент посідає дуже значне місце, проте питання книжкового орнаменту з принципіального, теоретичного погляду опрацьовані ще мало, а в багатьох випадках спостерігається неправильне тлумачення найважливіших його властивостей, що в практиці оформлення радянської книжкової продукції дає свої дуже негативні наслідки.

Найбільше поширення дістав погляд на орнамент, як на предмет оздоблення, який внаслідок свого оздоблюючого значення нібито нічого собою не виражає. Це неправильне й шкідливе, кантіанського характеру твердження є «теоретичною» основою тих виступів проти орнаменту, які містяться в літературі по оформленню книжки.

Практика застосування орнаменту в оформленні радянської книжки показує, що багато хто з художників та редакторів видавництва усе ще не звільнився від неправильних поглядів на орнамент.

В результаті цього в оформленні книжки часто потрапляють такі мотиви орнаменту, які не тільки не зв'язані із змістом книжки, але й цілком суперечать йому, перекичують його ідейне значення. Так, наприклад, книжка про керівника селянського повстання Пугачова оформлена орнаментом у салонно-аристократичному дусі, тобто в дусі ідеології того ладу, проти якого боровся Пугачов. «Гімн Радянського Союзу» у виданні Українського видавництва «Мистецтво» оформлений орнаментом, який не тільки не звучить піднесено й урочисто, як самий гімн, а має вигляд непоказної, вбогої рослинності.

Такі і подібні до них факти в світлі постанови ЦК ВКП(б) про журнали «Звезда» і «Ленинград» треба оцінювати як недопустимі в оформленні книжки.

Існуючий стан теорії і практики в галузі книжкового орнаменту вимагає наукового опрацювання основ книжкового орнаменту, його історії, стилей та видання цих робіт, оскільки в Радянському Союзі ще не було видано жодної монографії або навіть брошури з цього питання.

В нашій роботі проведено дослідження властивостей і засобів ху-

дожньо-ідейної виразності книжкових орнаментів та визначено загальні принципи творчої діяльності в галузі орнаменту радянської книжки.

Дослідження проведено в такому порядку:

Визначено значення орнаменту як елементу оздоблення.

Досліджено значення поняття краси в естетиці різних філософських шкіл та відбиття цих понять у відповідних стилях орнаментів взагалі.

Проведено аналіз класичних зразків книжкових орнаментів у плані з'ясування властивостей і засобів ідейної їх виразності.

Викладено зміст поняття краси, прекрасного та оздоблення на основі марксо-ленінської теорії мистецтва і визначено загальні принципи творчої діяльності в галузі орнаменту радянської книжки.

О с н о в н і в и с н о в к и

1. Орнамент не є носієм «чистої», беззмислової краси, як твердив німецький філософ-ідеаліст Кант і як іноді висловлюються про орнамент деякі сучасні «теоретики».

2. Зміст класичних книжкових орнаментів є не тільки виразом змісту певної історичної епохи, якого-небудь естетичного вчення про прекрасне або загального змісту стилю мистецтва, але має властивості відбивати ідейний зміст конкретної книжки.

3. Властивості і засоби ідейної виразності полягають у побудові мотиву орнаменту на зображенні предметів, що мають певне значення, і в специфічному трактуванні «стилізації», яка надає зображенню предметів і композиції високої графічної образності.

4. Добір предметів для побудування мотивів орнаменту визначається не їх зовнішньою красою, а ідейно-забарвленим значенням.

5. Закони ритму, пропорціональності, класичних зразків книжкових орнаментів служать засобом до досягнення кращої виразності змісту того чи іншого мотиву орнаменту.

6. Марксо-ленінське розуміння краси, прекрасного і оздоблення, включаючи в себе пізнавальний, глибоко ідейний, партійний, соціалістичний зміст і велике формуюче виховне значення, вимагає створення орнаментів нового типу, нового стилю, проіннятих соціалістичним змістом.

7. Необхідною умовою створення орнаментів нового типу є побудування їх на зображенні типових і ідейно-забарвлених предметів радянської дійсності, радянської емблематики, що визначають її партійне, прогресивне, народне, соціалістичне значення. В цьому творчому процесі повинні поєднуватися: критична переробка досягнень класичного мистецтва та використання багатющої народної орнаментальної творчості, в якій так яскраво розвивається струмінь нових мотивів, проіннятих соціалістичним змістом.